

Vážení čtenáři,

otázka, kterou si dnes pokládám, se týká mé nejoblíbenější knihy. Snad každý alespoň jednu takovou máme, k níž se vracíme... Já osobně ji беру do rukou téměř vždy, když onemocním. Nedostává-li se mi životního elánu, je v záloze autor, jehož řádky mne pokaždé povzbudí, docela jako čistý efedrin. Jak to umí a podobně zvládá pouze ryze osobní dopis od někoho nám velice blízkého. Čím se odlišují takové řádky od jiných, když nás obrazně řečeno staví na nohy? Je to pouze v nich samotných nebo si každý do těch vět promítáme cosi svého? Vždyť stejný text, dost možná, každý čteme a vnímáme zcela odlišně, zkrátka po svém. A může se to klidně týkat filmu, divadla nebo hudebního či výtvarného díla, které nás opakovaně naplňuje, dodává sílu. S vědomím, že tomu tak skutečně je, nechci pátrat po příčinách ani zdrojích. Snad samotný autor věděl nebo alespoň tušil, možná se stal jen pouhým prostředníkem, podobně jako znalý a poučený interpret úžasných a jedinečných not... Není vždy potřeba hned bádát a zkoumat, když něco pomáhá. Daleko důležitější je mít to po ruce. „... ještě tam budem,“ praví asi nejznámější z dubnových pranostik. Kde? Ptám se sám sebe a odmítám jadrnou odpověď, kterou mi napovídá mediální průjem okolo. Proto je tak důležité, což všem ze srdce i dobré vůle přejí, mít po ruce oblíbenou knihu, desku, film. Libor Kalina

JARNÍ VYDECHNUTÍ

Eva Vodičková

Mrazivé okovy strhávám

chorálem volnosti

křídla rozepínám

poselstvím věčnosti

zní moje prameny

zasklený ráj

v slunci je síla má

a v srdci

3 otázky pro Hanu Bočkovou

Dlouhodobě se věnujete dílu J. A. Komenského, mění se v čase témata, kterými Komenského odkaz oslovuje (nejen) českou společnost?

Komenského tvorba je tematicky široká, je jen málo oblastí lidského poznání, jichž by se nějakým způsobem nedotknul; ostatně proto se ke komeziologii hlásí badatelé mnoha vědních disciplín. Myslím, že víc než samo střídání témat je pro moderní bádání příznačná komplexnost a široký rozhled. Pomocí detailní analýzy Komenského života i textů dokáže dojít dál v poznání jeho autorské osobnosti i přesnějšímu vymezení jeho místa v evropské společnosti 17. století – a zpětně pomocí těchto poznatků poučeně rekonstruuje dobový myšlenkový obzor. Komeziologie tak více než kdy předtím překonává své vlastní hranice.

K vydání jste mj. připravila rozsáhlý cestopis Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic *Putování aneb Cesta z království českého* (Host 2017). Co od jeho četby očekával čtenář v 17. století a čím může oslovit čtenáře současného?

Čtenář Harantovy doby četl cestopisy rád, zejména popisy cest do Svaté země, jež měly i silný význam duchovní. Vzdělanému Harantovi však nestačilo zachytit jen cestu samu, přidal vždy historický exkurs, popis přírody a obyvatelstva, křesťanů i muslimů; zachytil dokonce i území, která vlastně nenavštívil. Jako velkou dobovou encyklopedii můžeme jeho cestopis číst i my, ale může být i pozváním, abychom aspoň kousek té namáhavé a nebezpečné cesty prošli s ním a pokusili se o malou konfrontaci Harantovy a naší doby.

Starší česká literatura má stále řadu nepopsaných bílých míst – které z nich se nyní snažíte svým bádáním zaplnit?

Zajímám se o nábožensky vzdělávací četbu, především doby baroka. Je to tvorba určená lidovému čtenáři, kterého poučuje o víře, kultivuje jeho vzdělanost i chování, baví ho. Většinou nejde o produkci umělecky náročnou, je však významná tím, že oslovovala velkou část dobového čtenářstva, formovala a reprezentovala jeho názory na svět, víru i estetické hodnoty; je zajímavou sondou do světa barokního čtenáře.

Doc. PhDr. Hana Bočková, Dr., působí na Ústavu české literatury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Zabývá se dějinami starší české literatury, zejména doby humanismu a baroka, a věnuje se také editování staročeských literárních textů.

František Kožík a síla rozhlasu

Spisovatel, básník, textař a také rozhlasový pracovník František Kožík vydal v roce 1940 publikaci s názvem *Rozhlasové umění*. Shrnuje v ní úsilí o vznik rozhlasu v Československu, na němž se výrazně podílel. Kniha popisuje nadšení průkopníků rozhlasového vysílání u nás, jejich hledání způsobů a forem rozhlasové práce. Uvádí například tzv. rozhlasové desatero nebo popisuje moc a kouzlo radiového vysílání. „Sedíme-li v tichu u svého přijímače, jsme jako hvězdář, který hledá cizí světy. I my hledáme a přibližujeme si je. Slyšíme je; rozhlas je ozvěnou světa. Povzneseme-li se nad hmotnost aparátů, máme před sebou rozhlas jako moc všudypřítomnou a vševědoucí. Rozhlas – toť přenášení myšlenek. Rozhlas – toť celý svět v naší duši.“ (*Rozhlasové umění*, 1940).

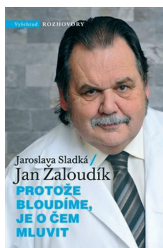
Samotný František Kožík napsal mnoho rozhlasových her (nejslavnější hra *Cristobal Colón*, oceněná v roce 1936 cenou za nejlepší rozhlasovou hru), hudební hry, skeče či úpravy (Bassova *Klapzubova jedenáctka*, Čapkova *První parta*, Šrámkův *Stříbrný vítr*) nebo překlady pro rozhlas.

O rozhlasu mimo jiné napsal: „Rozhlas je přítelem, který je po ruce, když je nejhůře, který tvoří neviditelné pevné pouto mezi lidmi, uzavřenými do čtyř stěn.“ Jeho vyznání rozhlasu znělo: „Lidskost! Lidskost za každou cenu! Jen tak mám rozhlas rád a jen tak v něj věřím! Jen tak věřím v jeho umění!“ Z vlastní rozhlasové praxe popsal případ, kdy rozhlas pomohl zachránit lidský život: „Měl jsem službu, když volala nemocnice. Umírá raněný. Je možno ho zachránit okamžitou transfuzí. Najde se někdo, kdo dá bezplatně krev? Přerušil jsem vysílaný koncert. Ohlásil jsem zprávu, pak koncert pokračoval. Za 10 minut volá opět nemocnice. Prosí, abych ohlásil, že není již třeba dalších dárců. Přišlo jich během několika minut více než dvacet, pravý dárců byl již vybrán a operace bude hned provedena. Opět jsem přerušil koncert a ohlásil nečekaně krásný výsledek. Chvěl se mi hlas. Více než předtím. Chvěl se štěstím.“ (*Vzpomínky*, 1995).

Síla a kouzlo nejen rozhlasu, ale i ostatních médií, je stále mocné. Přesvědčit se o tom můžeme právě v dnešních dnech... (mš)

Žaloudík myslí a pak mluví

Kdo alespoň jednou zabrousil na web Zdravotnický deník, aby se začel do některého z osobitost ne-postrádajících komentářů prof. MUDr. Jana Žaloudíka, CSc., toho jistě osloví čerstvý knižní titul *Jan Žaloudík: Protože bloudíme, je o čem mluvit*. Pro novinku v edici nakladatelství Vyšehrad zpovídala současného senátora, emeritního ředitele Masarykova onkologického ústavu a bývalého děkana Lékařské fakulty MU v Brně Jaroslava Sladká. Na rozdíl od výše zmíněných statí, reagujících výhradně na regu-

lativní, legislativní a ekonomické podněty spjaté s řízením a správou zdravotnictví, se zde dostává i na zhora nepacientskou problematiku, jako je kupříkladu moravský patriotismus nebo rybaření. Vysoce erudované a chytré věty se dobře čtou, jakkoli v nich nescházejí pro někoho příliš odborné termíny nebo cizí slova. Co je však hlavní, svou originalitou a občas i vyloženým kacírstvím nutí Žaloudíkovy odpovědi k zamyšlení nad nenormálnostmi světa, ve kterém žijeme. Podobně jako další nezpochybnitelné autority typu kardiologa Jana Pirka nebo psychiatra Radkína Honzáka, aktuálně objevované širší veřejností, dokáže i Žaloudík trefně pojmenovat a odkrýt pointu. Kdo je veličinou ve svém oboru, je zkrátka přirozeně moudrý a inspirativní také pro nás ostatní, laiky ve svých životech. (lik)

Rejčka opět na scéně

Novinka Anny Vlčkové *Richenza* dostala do vínku výjimečně nepřesný podtitul, totiž: *Žena tří králů*. Třetí Richenzin životní partner, po Václavu II. a Rudolfu Habsburském, moravský místodržící Jindřich z Lipé, pochopitelně nemohl na královský titul ani pomyslet. Přesto si jejich společný honosný dvůr v Brně dle dobových svědectví s tím královským pražským příliš nezadal. Okázalé smilstvo dvaatřicetileté královské vdovy toleroval čerstvý panovník Jan Lucemburský spolu s jeho ženou Eliškou

Přemyslovnou, nevlastní Rejččinou dcerou, tak i šlechta a církev plných jedenáct let až do smrti Jindřicha z Lipé v roce 1329. Nemůže být proto divu, že se česky řečená Rejčka, původně polská královská dcera z rodu Piastovců, ve finále svého života plně odala zbožné dobročinnosti. Literárně historický poklad dnes představují bohoslužebné rukopisy, dva ze sedmi dnes v majetku rajhradského kláštera, jimiž vybavila ženský cisterciácký kláštera se špitálem na Starém Brně s bazilikou Nanebevzetí Panny Marie, kde je po boku „svého“ Jindřicha pochována. Relativně shodnou látku, tedy soupeření dvou českých královen na počátku 14. století, románově zpracoval rovněž Antonín Polách, jeho titul z roku 2004 nese název *Richenza - Román o životě královny Alžběty Rejčky*. (klk)

Arch komix vol. 1

O tom, že by měl každý student architektury ovládat pokud možno věrnou kresbu tužkou, snad nikdo nepochybuje ani v ryze kybernetické době. Vznikne-li takových souvisejících kreseb hned několik a jsou-li doplněny komentáři, jež v bublinách či popiscích sdělují realisticky nebo znakově vyvedené postavy, máme před sebou komiks. Tedy zcela autonomní dílo povyšující ilustraci do osobité literární výtvarné disciplíny. Titul *ARCH KOMIX vol. 1*, se kterým přichází na trh tišnovské nakladatelství Sursum, obsahuje černobílých komiksových příběhů hned 24. Jedná se o soubor specifických seminárních prací příštích architektů, jejichž zadáním bylo právě takto pojednat historii či vznik konkrétní stavby dle vlastního výběru. Ať se jedná o Rotundu sv. Kateřiny ve Znojmě, dřevěný kostelík v Blansku, funkcionalistické zlínské vily Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda nebo pražský Miluničův Tančící dům, představuje tato nezáměrná učebnice architektury tvořivě pojaté nahlédnutí do dávné i nedávné historie. Osobitým vkladem autorů a zadáním jejich pedagoga Tomáše Pavlovského na VUT byla skutečnost, že museli nejen fabulovat jednoduchý příběh charakterizující zrod daných domů, ale současně jej co nejvěrněji zaznamenat na dvě stránky formátu A4. (lik)

Společnými silami za poznáním...

V rámci projektu *Společnými silami za poznáním společného archeologického dědictví Jihomoravského kraje* (Jihomoravský kraj a Archeologický ústav AV ČR, Brno, v., o. s.) vydal kolektiv autorů v loňském roce brožuru stejného názvu, která je určena milovníkům archeologie, detektorářské obci a také široké veřejnosti. Archeologové sedmi krajských muzeí a akademie sestavili přehlednou publikaci, zaměřenou na ochranu kulturního dědictví. Řeší archeologické památky

objevené s detektory kovů, dokumentuje příkladné kontakty mezi laickými badateli a muzejníky, věnuje se zákonnému rámci a přináší bohatý obrazový materiál. Do projektu se zapojila regionální muzea – Muzeum Blanenska, Muzeum regionu Boskovicka, Muzeum Brněnska, Masarykovo muzeum v Hodoníně, Regionální muzeum v Mikulově, Muzeum Vyškovska a Jihomoravské muzeum ve Znojmě, ve kterých se nacházejí bohaté archeologické sbírky či se podílejí na aktivním archeologickém výzkumu. Jejich odborní pracovníci řeší palčivé problémy nelegálních sběrů, odkryvů či legislativní rámec rovněž na četných přednáškách pro odborníky i veřejnost. Lze si pouze přát, aby se součinnost odborníků s laickou veřejností ještě více opírala o provázanost obou těchto zájmových skupin, k čemuž jistě přispěje i tato inspirativní publikace. (mš)

Barokní literatura na Moravě

Pohled do knižní kultury 17. a 18. století nabídne nová výstava Památníku písemnictví na Moravě *Člověk na divadle světa. Lidský život v zrcadle barokní literatury*. Výstava ukáže panorama moravské produkce tematizující lidský život, zdůrazní pestrost dobových žánrů, forem a jazyka a připomene fungování dobových textů s ohledem na různorodé okruhy čtenářů. Knihy provázely barokního člověka od narození až do konce života, početnou skupinu tvoří také ty, které byly přípravou na to, co přijde po smrti. Návštěvníkům se tedy představí rukopisy a tisky, s nimiž se čtenáři na Moravě v období baroka mohli setkávat v nejrůznějších životních situacích. Vedle originálů knih nejen z benediktinské historické knihovny bude vystaveno také barokní umění, dobové předměty každodenní potřeby i času svátečního. Zahájení výstavy, plánované na 22. dubna 2020, je odloženo, nový termín bude oznámen podle dalšího vývoje epidemiologické situace. (ap)

Sociální život památek

Sociální sítě jsou primárně prostředkem k poznávání lidí, udržování kontaktu a vzájemného sdílení obsahu. Kromě jednotlivců ovšem nabízí prostor k prezentaci a propagaci například i památkovým objektům nebo muzeím. Mezi nejpobulárnější sítě v tuzemsku patří Facebook a Instagram. Téměř každé státní i soukromé muzeum má na některé z platforem svůj profil, Památník písemnictví na Moravě a další pobočky Muzea Brněnska nejsou výjimkou. Institucím nabízí sociální sítě možnost rychleji, stručněji a přehledněji informovat své fanoušky o aktualitách nebo jim zpřístupňovat pohled do každodenního „života“. Sledující těchto profilů tak mají možnost památku nebo muzeum hlouběji poznat, a o to raději jej opakovaně navštívit. Facebook nabízí kromě sdílení foto a video obsahu zejména tvorbu událostí, což se v muzejním kontextu může hodit například pro propagaci přednášek a vernisáží či jiných jednorázových akcí. Dalším užitečným nástrojem je chat, kde je možné kontaktovat administrátora profilu s případnými dotazy. Profily památek mají mnohdy až překvapivě velké množství sledujících. To poskytuje důležitou přímou zpětnou vazbu. Kulturnímu turismu patří budoucnost! (jk)

Skrytá paměť Moravy – „Sítě“ aktuálně

Uzávěrka 14. ročníku literární soutěže se posouvá z 31. března na 17. dubna 2020. Vzhledem k mimořádné situaci také není nutné posílat příspěvky poštou, stačí zaslat elektronickou verzi soutěžního textu s příloženou přihláškou na adresu pamet@muzeumbrennska.cz. Děkujeme všem soutěžícím, jejich rodičům a pedagogům za podporu a čas, který soutěži věnují. (ap)

Literka,

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280

Odpovědný redaktor: Libor Kalina

Vychází jedenáctkrát ročně, č. 4, ročník 14, 3. 4. 2020

MK ČR E 21218

Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257